

**Quatre anys de vertigen:
crònica personal, i també
crítica i nostàlgica, del
primer ajuntament
democràtic de la
postguerra (1979-1983)
a l'Hospitalet de
Llobregat, amb el focus
posat sobre els
problemes territorials**

Xavier Arjalaguer i Masana

Quatre anys de vertigen: crònica personal, i també crítica i nostàlgica, del primer ajuntament democràtic de la postguerra (1979-1983) a l'Hospitalet de Llobregat, amb el focus posat sobre els problemes territorials

Cuatro años de vértigo: crónica personal, y también crítica y nostálgica, del primer ayuntamiento democrático de la postguerra (1979-1983) en l'Hospitalet de Llobregat, con el foco puesto sobre los problemas territoriales

Four years of dizziness: personal chronicle, and also critical and nostalgic, of the first town hall postwar democracy (1979-1983) in l'Hospitalet de Llobregat, with the focus on territorial problems

Xavier Arjalaguer i Masana

(Mestre i periodista)

RESUM

En aquest article, explico el que es va fer aleshores per intentar redreçar des del consistori l'herència nefasta per a la ciutat que vam heretar, però també quin era el context tant social com polític de l'Hospitalet del 1979. El balanç d'aquells anys em dona peu a analitzar què crec que queda de l'impuls renovador que vam dur a l'Ajuntament malgrat les nostres mancances i els nostres errors.

Paraules clau: Ajuntament, polítiques públiques, urbanisme, ajuntaments democràtics, postfranquisme

RESUMEN

En este artículo, explico lo que se hizo entonces para intentar enderezar desde el consistorio la herencia nefasta para la ciudad que heredamos, pero también cuál era

el contexto tanto social como político de l'Hospitalet en 1979. El balance de aquellos años me da pie a analizar qué creo que queda del impulso renovador que llevamos al Ayuntamiento a pesar de nuestras carencias y errores.

Palabras clave: Ayuntamiento, políticas públicas, urbanismo, ayuntamientos democráticos, postfranquismo

ABSTRACT

In this article, I explain what was done at the time to try to correct from the consistory the disastrous legacy for the city that we inherited, but also what was the social and political context of L'Hospitalet in 1979. The balance of these years gives me the opportunity to analyse what I think it remains of the renewal impulse that we brought to the City Council despite our shortcomings and our mistakes.

Keywords: City Council, public policies, urbanism, democratic city councils, post-francoism

PRESENTACIÓ

La passada primavera va fer 40 anys de la finalització del primer mandat democràtic a l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, després de gairebé 40 anys de dictadura. Per recordar-ho, el Centre d'Estudis em va demanar que expliqués en aquest article per als *Quaderns d'Estudi* la meua experiència com a regidor responsable (total o parcialment, segons el moment) de la gestió de les àrees municipals d'Urbanisme i Indústria de la ciutat, durant el període 1979-1983. I, naturalment, intentant contextualitzar aquells aspectes més difícils d'entendre per a algú no gaire familiaritzat amb els afers de la ciutat d'aquell 1979.

Per fer-ho entenedor he estructurat aquesta història en nou apartats: 1. La meua trajectòria personal fins arribar a ser regidor de l'Hospitalet; 2. La ciutat que trobem en entrar a l'Ajuntament i el futur somniat pels que l'havien controlat fins aleshores. Problemes "de ciutat" i problemes "de barri"; 3. Com era l'Ajuntament de la dictadura; 4. Clarobscur dels dos últims alcaldes del règim: Vicenç Capdevila i Joan Perelló, el paper de la premsa local en l'etapa final del franquisme municipal i una ciutat cada cop més conflictiva amb un alcalde provisional; 5. Les eleccions de 1979. Resultats, Pujana alcalde i Pacte de Progrés; 6. Prioritats del nou consistori, posant el focus en els problemes urbanístics i del teixit industrial; 7. Relacions entre els regidors de cada grup polític municipal, entre els diferents grups i amb les diverses associacions, entitats i grups significatius; 8. El meu balanç del mandat i, per últim, 9. Què crec que queda de l'impuls renovador de 1979.

1. MESTRE I PERIODISTA

Vaig néixer el 1946, estic jubilat, he estat mestre i he fet de periodista. Com a mestre vaig treballar uns quants anys a l'Escola Parroquial de Sant Ramon (a Collblanc) i com a periodista vaig fer primer de corresponsal a l'Hospitalet de diversos diaris de Barcelona i també de *Catalunya Ràdio*. Vaig escriure en els pocs números que van sortir de la revista local *L'Estaca*. El 1989 vaig entrar fix a la redacció de *La Vanguardia*, fins a la jubilació, el 2011.

Provinc de l'escoltisme (agrupaments Pare Claret, tocant al barri de Gràcia de Barcelona, Abraham Lincoln, a les barraques de Montjuïc, i Prat de la Riba/Club Infantil i Juvenil Sant Josep, a Sant Josep de l'Hospitalet). El 1972 vaig venir a viure a aquest barri, i em vaig apuntar a la seva Associació de Veïns. Vaig acabar sent-ne president, entre 1976 i 1978. Escrivia regularment en la seva revista (*Tots x Tots*).

Figura 1. Veïns prenent el sol i nens jugant al barri de Bellvitge el 1975. Font: AMHLAF0003104 Félix Sandoval Candelas (1970). Donació d'Adela Sendra Ferrer.

En l'etapa final de la dictadura vaig entrar a militar en el PSUC, partit que em va posar de número 6 a la candidatura per a les eleccions municipals de 1979 i vaig sortir elegit. En la següent convocatòria (1983) jo anava de número 7. Van ser elegits solament tres regidors, i vaig tornar a les meves vocacions: l'ensenyament i el periodisme.

2. L'HERENCIA REBUDA EL 1979. UNA CIUTAT INHABITABLE QUE VOLIEN QUE ARRIBÉS A TENIR 400.000 HABITANTS

En entrar a l'Ajuntament ens trobem amb una ciutat de (oficialment) 294.627 habitants (encabits en 12,4 kilòmetres quadrats), caòtica, fragmentada i desordenada, invertebrada, mal comunicada, amb un atur desbocat, infradotada de serveis i de zones verdes, i en una situació cada cop més tibant tant a nivell municipal com general. No obstant això, els constructors, i els seus amics, somniaven d'arribar als 400.000 veïns, i el 1973 fins i tot algun regidor franquista els advertia que la ciutat no podia aguantar aquesta xifra. És obvi que no li van fer cas. La fotografia (figura 1) és un resum parcial, però gairebé perfecte, de la ciutat que vam rebre l'any 1979: blocs d'habitatges ja construïts, però amb carrers urbanitzats (o no) de qualsevol manera, sense gairebé equipaments ni zones verdes. A poc a poc, la pressió dels

veïns havia anat aconseguint millores, com les aules escolars encara a mig fer als altells d'edificis comercials com el que es veu al fons. Fins molt després no arribarien els jardins i els equipaments de debò.

2.1 Problemes de "ciutat"

L'urbanisme: Mina d'or per a uns, purgatori per a la majoria. Entre 1956 i 1976, la ciutat es regia urbanísticament pel Pla Comarcal del 1956, clarament especulatiu. Permetia construir gairebé a tot arreu, preveient minses reserves per a equipaments i zones verdes que, a més, gairebé mai es duïen a la pràctica. L'Administració tampoc tenia gaire interès a urbanitzar carrers o planificar uns serveis adequats per a la població treballadora de la ciutat, que gairebé no tenia accés a la pluja de milions que creava el planejament urbanístic. La normativa d'aleshores permetia, a més, modificar les previsions del Pla Comarcal mitjançant plans parcials posteriors que, casualment, sempre acabaven permeten edificabilitats superiors. Els fins aleshores propietaris agrícoles de la rica Marina del Llobregat es van fer d'or construint on es podia i on no es podia (a Bellvitge, per exemple) i deixant ja sembrats els blocs d'habitatges que pensaven construir en el futur. El caramel·let també feia salivar els propietaris d'indústries, sovint obsoletes, que anaven quedant envoltades del blocs d'habitatges i per als quals sortia més a compte tancar el negoci i construir, que continuar aguantant els treballadors que no es conformaven amb els migrats sous que rebien ni amb unes condicions laborals pròpies del tercer món. I a més, els veïns es queixaven sovint del sorolls, la contaminació i les molèsties que aquestes indústries provocaven.

Aquesta situació va millorar relativament amb el Pla General Metropolità de 1976 (PGM), però tenia trampa: la disposició transitòria 7. El Pla indicava que si algú havia ja demanat una llicència d'obres abans de l'entrada en vigor del PGM, se li donaria l'edificabilitat permesa en la normativa anterior (Pla Comarcal del 56 i/o Pla Parcial ja aprovat), encara que el nou planejament la reduís. La tramitació del PGM del 76 va ser llarga, ja que les associacions de veïns i els col·legis professionals, i darrere d'ells l'oposició democràtica, van aconseguir nivells fins aleshores inèdits de transparència gràcies al fet que la dictadura explícita ja estava en retirada. El resultat va ser que els promotors van tenir temps més que suficient per demanar totes les llicències que van voler a normativa antiga, deixant en paper mullat moltes de les previsions de la nova, i col·lapsant els serveis urbanístics municipals. Retallar els projectes acollits a la transitòria 7 va ser una de les obsessions dels nous ajuntaments democràtics a partir del 1979.

Aquesta mina d'or per a uns era font contínua de problemes per a la majoria de veïns de la ciutat, sotmesos d'altra banda a un règim polític dictatorial que negava drets, qualitat de vida i oportunitats. A continuació en detalllem algunes de les conseqüències.

Figura 2. Manifestació per la carretera de Santa Eulàlia d'alumnes, pares i mares i professorat de l'escola Provençana. Font: MHL 860 AF 0004737. Esteve Lucerón Navarro (1978)

a) Un territori "trinxat" per vies de tren, línies d'alta tensió i vies urbanes gairebé sempre col·lapsades pels cotxes. El soterrament del Carrilet i la construcció de les Rondes van anar reduint després el desastre, però el tema Rodalies continua igual 40 anys després. L'ampliació del metro també ha estat positiva. L'abril del 1979 sols teníem dues estacions: Santa Eulàlia i Pubilla Casas –i una altra a tocar: Sant Ramon, ara Collblanc. Cal esmentar que, des d'aleshores, mentre la Generalitat ha ampliat i modernitzat significativament l'anomenat Carrilet, RENFE està pràcticament igual que aleshores malgrat les promeses de cada quatre anys, quan venen eleccions.

b) El conflicte per la taxa d'escombraries. L'any 1977, l'Ajuntament va augmentar escandalosament i sense explicacions entenedores la taxa de recollida i les associacions de veïns van fer una crida a no pagar-ne els rebuts. El seguiment va ser molt ampli. L'Ajuntament va intentar fer por amb alguns embargaments, però els veïns no es van fer enrere.

c) La manca d'escoles. Durant el mandat de Vicenç Capdevila s'havia iniciat un programa de compra de sòl i de construcció d'escoles que havia reduït un tant el dèficit heretat de mandats anteriors. A part de la manca de places, hi havia moltes acadèmies privades en pisos en condicions deplorables, supermassificades i escassament dotades de professorat. Tot plegat posava en evidència que el dèficit real era molt superior al que deien les autoritats (figura 2).

Figura 3. Pintada a l'entrada d'una bòbila contaminant, ubicada aleshores on ara hi ha el parc de les Planes. Font: AMHL 860 AF 0004675. Esteve Lucerón Navarro (1978)

d) Contaminació. Les indústries s'havien beneficiat durant el franquisme d'una extraordinària laxitud. Gairebé arreu hi havia tallers i tallerets que feien fum, pudor i soroll, sense que les protestes del veïns servissin de gran cosa. Cal remarcar casos com el d'Altos Hornos de Cataluña (La Farga), els escombriaires de Granvia Sud (Can Pi) i, sobretot, Pedrosa, indústries químiques (com la Cardoner), fàbriques de ceràmica com les que hi havia on ara hi ha el Parc de les Planes (l'Hospitalet havia estat "la bòbila de Barcelona", figura 3), i la primera línia d'indústries obsoletes de la part de muntanya de la Granvia (Santa Eulàlia). Molts regidors franquistes eren "representants" de facto d'alguna d'aquestes empreses i la seva feina principal era vetllar per llurs interessos (a part dels seus propis, és clar)

e) Manca de zones verdes. A part de la manca d'arbrat als carrers, l'únic parc de la ciutat mereixedor d'aquest nom era el de Can Buxeres.

f) Jocs Olímpics de 1992. Els primers avantprojectes apuntaven a projectes urbans i esportius centrats a Barcelona i que donaven l'esquena a les mancances de tot tipus de les altres ciutats del seu entorn, així com dels barris de Barcelona. A més, els veïns de les perifèries temien, amb raó, que les obres gegantines a Barcelona drenessin, de cara al futur, diners necessaris per resoldre els problemes dels barris.

g) Clavegueram insuficient. Les inundacions sovintejaven perquè les canalitzacions eren obsoletes i estaven calculades per a un nombre molt inferior d'habi-

Figura 4. Carrer Major de l'Hospitalet inundat per pluges torrencials, segurament les de setembre de 1971. Font: AMHLAF0003104. Company, fotògraf

tatges del que es construïa dia rere dia. El cas més flagrant era Bellvitge, edificat sense tenir en compte que era un terreny històricament inundable, però es repetia a gairebé tota la ciutat. Aquí també l'Ajuntament de Capdevila va iniciar uns quants grans projectes, però encara eren insuficients. I cal repetir una obvietat: la urbanització dels terrenys agrícoles, no solament crea evidents problemes alimentaris i de medi ambient, també impedeix que l'aigua de la pluja baixi al subsol, a la irrepensible capa freàtica del Baix Llobregat. Aleshores corre amb més força per sobre de la superfície asfaltada. L'Hospitalet es troba, a més, a cavall del Samontà, que cau gairebé a plom sobre la Marina-Pla del Llobregat. Les inundacions són inevitables a menys que hi hagi prou superfície de filtració i/o es destinin molts recursos a canalitzacions potents (figures 4 i 5).

2.2. Problemes "de barri"

a) Santa Eulàlia i la Granvia: Els polígons Pedrosa i Gran Via Sud (Can Pi i la Bomba) estaven plens de barraques i d'escombriaires, ferrovellers i drapaires. El mateix passava a la part baixa de Santa Eulàlia, on a més hi havia moltes indústries obsoletes i contaminants.

Figura 5. L'Hospital de Bellvitge en obres, el 1971, envoltat de camps inundats. Font: AMHL 901 AF 0003323. Rafael Zuriguel (1971)

b) Can Serra. La part central del barri, en aquell moment mig construït, també estava amenaçada pel Pla Parcial. L'Ajuntament d'Espanya Muntadas va posar al solar un teatre desmuntable i provisional, una carpa que va donar nom a la zona, a l'espera que la immobiliària decidís construir-hi. El vent se la va endur l'any 1972. Un altre problema era la contaminació produïda per les bòbiles d'on ara hi ha el Parc de les Planes.

c) La Florida. El principal problema del barri eren les línies d'alta tensió (figura 6), però també barraques vora de can Rigalt (a tocar de la Florida, Pubilla Casas i Collblanc). Cal remarcar aquí –com a molts altres barris de la ciutat– el paper social de les parròquies d'aleshores en favor de veïns i treballadors i de promoure la cultura popular.

d) Centre. La "Mançana dels Sindicats" (després Illa dels Sindicats), al final de la rambla de Just Oliveras. El Pla Parcial vigent quan vam entrar a l'Ajuntament l'any 1979 hi preveia uns 500 habitatges, però els veïns havien aconseguit que la Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB) n'assumís el cas. A l'espera del desenllaç, el consistori del 79 va posar tots els entrebancs possibles, arribant a paralitzar temporalment les obres de dos (dels onze previstos) únics edificis de gran alçada a punt de ser enllestits. Dins la parcel·la hi havia la masia de ca l'Adela Oliveras, que va allotjar durant el franquisme els sindicats del règim (figura 7). D'aquí li venia el nom a la zona.

e) Polígon Gornal. A part dels problemes socials que caracteritzaven, i encara els caracteritzen, aquests "habitatges socials", els blocs estaven envoltats d'indústries obsoletes i magatzems insalubres. A més, les zones verdes promeses eren terrenys erms i plens de brossa. Cal ressaltar també la pràctica incomunicació amb la resta de la ciutat.

Figura 6. Façana principal i cases del voltant de la parròquia Mare de Déu de la Llum, de la Florida, acompanyades d'una de les aleshores omnipresents torres d'alta tensió. Font: AMHLAF0004248. Autor desconegut (1970)

f) Sanfeliu. Els primers traçats de la futura ronda de Dalt trinxaven bona part dels habitatges unifamiliars del Canyet.

g) Pubilla Casas. Pla de la Bòbila. També aprovat i a cavall del barri i del de Can Vidalet (Esplugues). Tots dos aleshores, i ara, dels més densos d'Europa.

h) Sant Josep. El problema era La Farga, i altres indústries contaminants (figura 8), però també el Canal de la Infanta. Aquest havia estat un element clau per al rec de la Marina de l'Hospitalet, però a partir dels anys seixanta es va anar utilitzant progressivament com a claveguera... per estalviar-se de fer clavegueres de veritat. El 1979 encara anava a cel obert sota de les vies de RENFE al carrer d'Almadén, a Sant Josep. Quan plovia una mica més del normal sobreeixia. L'aigua pudent baixava aleshores pel carrer de Menéndez Pidal (riera dels Frares o del Cementiri de tota la vida), i inundava primer el carrer dels Alps i després mig barri.

3. L'HOSPITALET FRANQUISTA

A partir del gener de 1939 l'Ajuntament de l'Hospitalet, com tots, va ser un baluard franquista i, per tant, compost, gairebé en exclusiva, per defensors dels seus interessos privats, vividors, elits locals, elits del règim i representants d'empreses pròpies o alienes. La majoria de regidors van ser, inicialment, grans propietaris agrícoles que discutien els assumptes de la ciutat en els dos *palcos del Bernabéu* locals d'aleshores: els Casinos del Centre i de Santa Eulàlia. Del repartiment de l'aigua, primer, als plans parcials, després. Acabada la Guerra Civil s'hi van afegir "excombatientes" que es van quedar aquí, alguns d'ells nascuts al mateix Hospitalet.

Figura 7. Ca l'Adela Oliveras, amb simbologia franquista a la façana, poc abans del seu enderroc. Font: AMHLAF0000403. Monrós (1974)

Figura 8. Així explicava la premsa d'aleshores com era la vida dels veïns al costat d'indústries contaminants, en aquest cas del barri de Sant Josep. Font: Suplement del Diari de Barcelona 08.06.1973

El 4 d'abril de 1939, poques setmanes després de la conquesta de la ciutat, les noves autoritats franquistes informen de les normes que han de complir els ciutadans (figura 9): 1) queden prohibides les reunions i converses sobre temes d'interès general; 2) queda prohibit fer comentaris sobre les autoritats; 3) és obligatori denunciar els delictes comesos durant l'anterior govern; 4) cal saludar correctament i guardar disciplina en tots els actes públics. Signat pel cap local de la F.E.T. i de les J.O.N.S., Ramón Gajo Miró, "Con autorización de la Comandancia Militar de la Plaza".

BANDO

ESTA DEPUTADA LOCAL DE F. E. T. Y J. O. N. S. RUEGA:

PRIMERA—Queda prohibida toda clase de reuniones y manifestaciones de carácter público a que intervengan multitud de interés general, así como el intervencionismo de los particulares en asuntos de trascendencia general, como el de cuestiones sanitarias y agrícolas. La policía es la encargada de las mismas y deberá impedir y reprimir a las autoridades. Adviendo también a los ciudadanos a cumplir y acatar con todo celo las disposiciones emanadas de aquéllas, con lo cual darán una muestra de patriotismo.

SEGUNDA—Queda prohibida la propagación de rumores de cualquier índole que tendan a alarmar o perturbar que puedan tener por resultado dañar el prestigio de cualquier autoridad o funcionario, lo que será considerado como un delito de difamación y tratado en consecuencia.

TERCERA—Tras las elecciones tiene el deber de abstenerse como las autoridades todas las personas de que tengan conocimiento y que hayan sido perseguidos durante la pasada revolución roja, contra la Patria o contra persona o cosas, al menos durante los años de dicho delito y sus actividades. La persona que violando conocimiento de hecho contra las disposiciones, se le observará una conducta como transgresora de las mismas y será sancionada con pena de prisión de uno a tres años.

CUARTA—El comportamiento del público ante el paso de coches o funcionarios oficiales y en todo caso de actos públicos con representantes del Poder y del Movimiento, así como de personas de cualquier condición social, debe ser el de respeto y silencio. Se prohíbe el uso de los teléfonos públicos y durante la ejecución de los actos del Movimiento y del Nacional. El mismo comportamiento observará en todo caso de representación en el momento de ser presentada la obediencia y el juramento al Huevo Nacional.

Esta Deputada Local espera del patriotismo y dignidad cívica de los vecinos de Llobregat, que sepan cumplir y acatar las órdenes que emanen de las autoridades, así como que sepan acatar las leyes y reglamentos correspondientes.

Viva Franco!
Arriba España!
REPUBLICA DE LA REVOLUCIÓN DE 1936
AÑO DE LA VICTORIA
El Sr. D. José
Bando de Llobregat

Figura 9. Normes de conducta per als vençuts (1939). Font: AMHL 101 AF 0000337. Autor desconegut

Uns exemples: Els anys setanta, el regidor X gairebé sols es preocupava que no l'obliguessin a fer que el bloc d'habitatges que volia construir en el seu solar, a tocar de l'edifici nou de l'Ajuntament, tingués la mateixa alçada que els edificis del voltant. O pitjor, que no el convertissin en una placeta pública. Un altre vetllava pels interessos familiars en els terrenys de la "mançana dels sindicats". El regidor Y estava al consistori per vigilar que cap competidor potencial posés en qüestió el seu monopoli sobre el lloguer de les tarimes per a les festes majors. En Z era de la família propietària de la filatura Tecla Sala e Hijos. El senyor R era un industrial que complementava els ingressos amb la venda dels seus productes a l'Ajuntament, en règim gairebé de monopoli. El camarada S era un funcionari del Sindicat Vertical que es treia un sobresou municipal per vetllar que no es qüestionessin els sagrats principis del Movimiento Nacional. El senyor T tenia per missió vetllar pels interessos de la concessionària de neteja viària i recollida d'escombraries. I val a dir, en el conflicte per la taxa d'escombraries, aquest darrer va tenir-hi un paper destacat.

No és estrany, doncs, que un Ajuntament així no tingués cap escrúpol a demanar quan calgués ajut a la policia, fos per una manifestació d'obres de la zona industrial en vaga, fos fins i tot per segrestar les pancartes que un diumenge al matí mitja dotzena de veïns de Sant Josep estaven preparant per protestar pels periòdics desbordaments del Canal de la Infanta.

Aquí és un bon punt per recordar que a la zona industrial de la carretera del Mig es va preveure que tingués tots els xamfrans en doble escaire, de fet uns quants encara són així, per facilitar els moviments dels cavalls de la Policia Nacional o de la Guàrdia Civil (i quan calgués, d'altres enginyers més letals) si la classe obrera oblidava qui manava a l'Espanya de la postguerra. El francès baró Haussmann era un aprenent al costat dels nostres regidors. I també és significatiu que l'oficina de la Guàrdia Civil estigués darrera mateix de l'Ajuntament, facilitant així la comunicació amb

Figures 10 i 11. Vicenç Capdevila i Cardona, a l'esquerra. Font: AMHLAF000030. Monrós (1975). I Joan Perelló i Masllorens. Font: AMHL 101 AF 0000021. Antoni Monrós Valls (1977)

les autoritats municipals. Molts veïns i treballadors d'empreses de la ciutat van ser allà "hábilmente interrogados".

Tampoc no és estrany que l'administració municipal fos caòtica i funcionés amb una inèrcia pròpia del segle XIX. Les prioritats de l'Ajuntament eren unes altres. També cal ressaltar, tot i que es donaven aleshores, durant el nostre mandat, i han continuat ara, les denúncies per nepotisme –públiques o velades– en la selecció de nous funcionaris a favor d'amics, parents i coneguts.

4. EL 1973 LA PRESSIÓ SOCIAL OBRE UNA ESCLETXA

Arriba un moment, però, que la dictadura veu que o bé canvia o serà arrossegada per la història. I s'empesca una "Apertura", però a l'espanyola. El 1973 és nomenat alcalde, a dit, com tots, naturalment, l'advocat Vicenç Capdevila, substituint l'ultradretà Matías de España Muntadas, de la família propietària del complex tèxtil La España Industrial, del barri de Sants. Capdevila es recolza fonamentalment en quatre regidors força més demòcrates que la resta: Joan Perelló, Joan Miró, Francesc Codina i Josep Fossas (figures 10 i 11). Contractà com a tècnics a Urbanisme dues persones clau: Pere Caralps –advocat– i Carles Ponsa –enginyer.

L'Ajuntament de Capdevila embastà alguns problemes: millores insuficients, en el projecte del PGM (nou Pla Comarcal); compra de solars per a escoles i equipaments (per exemple, la carpa de Can Serra, l'any 1975); elaboració d'un pla urgent de construcció d'escoles i un altre de clavegueres per evitar inundacions; escapçament del Pla Parcial de Bellvitge, que va ser portat per la immobiliària als tribunals; retorn al català del nom de l'Hospitalet (cal dir que ho va fer en assabentar-se que li ho demanaria el Congrés de Cultura Catalana de la ciutat). Naturalment topà amb resistències larvades i no tan larvades dels ultres del Ple Municipal.

Figura 12. L'Estaca, una fita en la comunicació local a l'Hospitalet.

4.1. El paper de la premsa local. L'Estaca

Cal destacar d'aquest període el paper de la premsa. El règim continuava controlant de prop què es deia a nivell estatal, però la llei Fraga va obrir la porta a informar una mica lliurement sobre l'àmbit local. Els diaris van anar substituint els seus corresponents locals "adictos al Régimen" per joves compromesos amb la realitat i gairebé sempre demòcrates i/o d'esquerres. Els diaris van començar a explicar coses que interessaven els veïns de l'Hospitalet i els alcaldes Capdevila i Perelló de tant en tant havien d'entomar-ne alguna. Un paper destacat el va tenir la revista local *L'Estaca* (figura 12). Van ser solament 15 números (del 13.04.78 al 20.07.78) i va morir per asfíxia econòmica.

4.2. Joan Perelló: dos anys d'alcalde provisional

A mitjans dels setanta, la ciutat era escenari de mobilitzacions cada cop més freqüents, tant per qüestions laborals i polítiques generals, com de més concretes, per la situació de la ciutat i/o de cada barri. L'abril de 1977, Vicenç Capdevila volia anar a les llistes d'UCD i fou substituït per Joan Perelló, com a alcalde accidental. Però per uns quants mesos, li diuen. L'home és molt bona persona, però impotent a l'hora de frenar la protesta dels veïns (figura 13) i l'oposició dels regidors ultres.

Un cop fetes les eleccions generals i autonòmiques, semblava urgent que es fessin les municipals, però el Govern central no les convocava, pressionat pels poders fàctics. Joan Perelló es va trobar sense pressupost, ganes, forces ni recolzaments per continuar en un càrrec que li havien dit que duraria molt poc. Alguns dels seus regidors addictes van dimitir i el carrer era de l'oposició democràtica. I va aguantar dos llargs anys com va poder. Com que gairebé a cada Ple Municipal venien ciutadans a protestar per alguna cosa, Joan Perelló va optar per convocar els ordinaris en l'interval mínim legal (un cada tres mesos). Si calia, en feia algun d'extraordinari avisant amb poc temps, dificultant així que hi anés gaire gent.

Figura 13. Veïns de la zona del Canal de la Infanta, a Sant Josep, aboquen davant l'Ajuntament aigües fecals sobreexicides del tram del rec a cel obert en la darrera inundació. Font: CELH AF 0128. L'Estaca / a. d. Joan Mas-sats (1978)

Una de les seves iniciatives va ser convocar el 1978 els partits que tenien opcions per entrar al futur consistori democràtic, per posar-los al dia sobre els problemes de la ciutat. Però, com que no podia oferir res respecte als de "primera divisió" (La Farga, taxa d'escombraries, transitòria 7 del Pla Comarcal...), en va posar sobre la taula uns quants d'importants, però de "segona divisió", com ara que el cementiri era a fregar el col·lapse... Els representants del PSUC li van dir que primer calia parlar dels problemes de primera i els altres partits ens van donar la raó. Aquí va acabar la reunió i no se'n va fer cap altra.

Per fi es van convocar eleccions municipals per a abril de 1979 i l'alcalde Perelló es va acomiadar com el senyor que era. Feia mesos que estaven llestes les obres d'una nova sala per als plens on, significativament, hi havia molt més lloc per al públic. Però ell va reservar-ne la inauguració al primer consistori democràtic. Ni ell ni cap dels altres elegits a dit el van fer servir mai.

5. ELECCIONS MUNICIPALS DEL 1979. ELS CIUTADANS VOTEN PEL CANVI DE RUMB

El 3 d'abril de 1979, els electors (figura 14) voten pel canvi de model de ciutat que prometien les esquerres i els donen una amplíssima majoria: PSC, 12; PSUC, 11; CiU, 2 i UCD, 2. En la llista del PSUC destaquen Paco Candel i Jaume Botey. S'acorda el Pla de Progrés entre PSC, PSUC i CiU. I Juan Ignacio Pujana (PSC-PSOE) és elegit alcalde.

Figura 14. Acte del PSUC, al parc de la Marquesa, durant la campanya de les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979. Font: AMHLAF0004853. Esteve Lucerón Navarro (1979)

Les primeres mesures del nou consistori (figura 15) van ser: el ja aleshores mític "Ni un bloc més" (discussió un per un dels projectes aollits a la transitòria 7 del PGM –explicada més amunt– i avaluació restrictiva de qualsevol altre projecte per fer nous habitatges), resoldre el conflicte de la taxa de recollida d'escombraries, elaborar un pla urgent per posar papereres i arbres als carrers, aconseguir solaris i fer-hi més escoles, lluitar contra la contaminació (La Farga, Cardoner i casos més localitzats), iniciar la redacció d'un Pla de Protecció del Patrimoni Arquitectònic, defensar el nou Pla Parcial de Bellvitge, vetllar pels interessos de la ciutat en la programació d'infraestructures i equipaments per als Jocs Olímpics que es preveien per a l'any 1992, canviar el nom dels carrers que homenatjaven franquistes i, per últim, prestar suport als treballadors de les empreses en situacions conflictives i lluitar contra l'atur.

6. LES PRIORITATS DEL NOU AJUNTAMENT. ALGUNS CASOS A DESTACAR

Teranyines a la caixa. L'any 1979, les finances municipals estaven pràcticament en fallida, perquè les aportacions estatals eren molt minses i no s'havia fet gairebé cap esforç remarcable per posar al dia els censos de contribuents. Una de les primeres mesures va ser iniciar la reforma administrativa, però no va començar a donar fruits fins passat força temps. No obstant això, alguns regidors del 79 no semblaven conscients de la gravetat de la situació. Un, per exemple, demanava sovint el gens barat vi Vega Sicília per acompanyar els imponents dinars que carregava a l'Ajuntament. I un clàssic, l'abús de molts del cotxe oficial per anar amunt i avall. Segur que ara això no passa.

*Figura 15. Acte de presa de possessió del nou consistori, l'abril de 1979.
Font: AMHLAF0023527. Julián Crespo (1979)*

Taxa d'escombraries. El conflicte estava enquistat des de feia temps, sense que les converses amb l'empresa FOCSA arribessin mai a aclarir com es calculava l'import de la taxa. Des del 1977, als veïns se'ls havia cobrat solament el preu antic i la diferència fins al nou havia quedat en suspens. L'any 1982, el PSC va portar al Ple donar per bons els inconcrets càlculs de FOCSA, en base a un informe ambigu dels tècnics municipals (sols concloïa que "la tasa es conceptualmente correcta", sense concretar què volia dir "conceptualmente"). El PSC va bloquejar qualsevol debat al respecte i va precipitar la votació. Només el PSUC va fer-ho en contra i, per tant, es va decidir que es reclamaria als veïns la diferència de preu fins a l'import nou de la taxa acumulada durant tots aquells anys. Va ser un dels grans motius de fricció entre PSC i PSUC durant el mandat. Cal remarcar que el mobilitzador eslògan de "no pagar las basuras" (figura 16) va ser contraproduent a la llarga, per ambigu, quan després va caldre fer entendre al veïnat que pagar impostos i taxes municipals és imprescindible, i cívicament responsable.

La Farga. Cal reconèixer primer que la planta metal·lúrgica ja hi era des d'abans que els ajuntaments franquistes autoritzessin, per complicitat i irresponsabilitat, aixecar els blocs veïns. Però la convivència va resultar impossible. Els camions de gran tonatge passant contínuament i aparcats a vegades durant hores al carrer dels Alps –ara Josep Tarradellas–, fins i tot en doble fila, eren un problema menor davant de les enormes columnes de fum –a voltes blanc, a voltes marró– i els periòdics sorolls de molts decibels que sortien de forns i premses. Durant el mandat d'en Joan Pere-lló se succeïen les protestes i les pancartes sense resultat. Només es va prohibir l'aparcament de camions i es van rebre promeses reiteradament incomplertes de reduir les molèsties. A petició de l'Associació de Veïns de Sant Josep, el Col·legi d'Enginyers Industrials va fer informes demolidors. Al final, i amb la mediació de la Generalitat,

Figura 16. Portada de la revista de l'Associació de Veïns del Centre demanant el boicot al pagament de la taxa d'escombraries (07.77). Font: Fons del Centre d'Estudis de l'Hospitalet (CELH)

es va aconseguir la promesa verbal de traslladar les instal·lacions a uns terrenys que l'empresa deia que tenia a Castellbisbal, sense comprometre-hi, però, cap data. Després de les eleccions del 79 la situació continuava igual.

Fins que un dia va córrer el rumor, que la Generalitat ni confirmava ni desmentia, que l'empresa s'havia venut els terrenys de Castellbisbal. Els veïns van convocar, el 9 de juliol de 1980, una manifestació que va esdevenir important, i òbviament pacífica, però la Policia Nacional va carregar amb violència deixant-hi alguns ferits. En aquell moment se celebrava un Ple Municipal. Es va suspendre, i molts regidors van anar cap a La Farga. Algun també va rebre. Tres dies després, una altra manifestació (figura 17) va esdevenir massiva, però sense intervenció de la policia. Aquests esdeveniments i la crisi econòmica van precipitar el tancament progressiu dels forns. En un mandat posterior, l'Ajuntament va comprar part de les naus per aixecar el complex actual, que inclou un edifici municipal i un recinte d'exposicions. Al costat, es va fer un centre comercial en la part que es va quedar l'empresa.

Papereres i arbres. L'equipament dels carrers de la ciutat era encara més precari que avui, però el consistori de 1979 va dissenyar un pla urgent per posar-hi pape-

Figura 17. Manifestació contra els fums de La Farga. Font: AMH-LAF0004883. Esteve Lucerón Navarro (1980)

res i arbres. El finançament va ser curiós. L'alcalde Capdevila va ser un temps, mentre era alcalde, Director General de Régimen Local, qui donava crèdits als ajuntaments via Banco de Crédito Local. Poc abans de cessar en aquest càrrec, va encarregar als tècnics municipals que, en quatre dies, fessin uns projectes faraònics, inútils i irrealitzables, perquè l'entitat tenia superàvit. Sabia que seria més fàcil i ràpid canviar-ne el destí un cop aprovats, que el llarg i feixuc tràmit en cas de presentar-ne de nous. Així va aconseguir, i nosaltres heretar, una "guardiola" disponible per quan es necessitessin diners per a fer obres urgents. I d'aquí van sortir les papereres i els arbres. Abans, però, va caldre perdre alguns mesos mentre el refinat regidor responsable de la imatge corporativa de la ciutat estudiava com havien de ser el disseny i el color de les papereres. Només es va decidir quan l'esperpent va sortir a la premsa.

Transport públic. Després de diversos intents fallits durant el govern del nostre Ajuntament (com ara el traspàs de les concessions a altres empreses del mateix hòlding, com FLOBUS i THOSA) i de vagues dels treballadors (una de dos mesos i mig durant el 1980), el problema d'Autos Florida va començar a resoldre's durant el següent mandat municipal, quan la competència sobre el transport públic va ser absorbida per la Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB). Simultàniament, les obres del metro continuaven avançant per sota la ciutat.

Referèndum sobre el traçat del Carrilet. El Carrilet era un focus continu de problemes. Anava a cel obert des del riu Llobregat fins a l'entrada a Barcelona i hi sovintejaven els atropellaments i els accidents en els passos a nivell que, a més, eren una barrera a tothora. Inicialment, la Generalitat s'inclinava per soterrar-lo tant sols fins a Sant Josep (i enllaçar allà amb la línia 1 del metro), abandonant la resta fins a plaça Espanya. La pressió dels veïns i del nou Ajuntament va poder fer-los canviar

Figura 18. Cues davant d'una parada d'autobús a l'Hospitalet. Font: Suplement del Diari de Barcelona. 30.07.1972

de parer. Aleshores, d'acord amb el Govern, es va convocar un referèndum sobre el futur traçat Barcelona-Sant Josep, ja que el tram de Santa Eulàlia es duplicava amb el metro. Entre tres opcions, els veïns van triar fer-lo per on ara passa (línia 8).

Defensa del nou Pla Parcial de Bellvitge. L'Ajuntament de Capdevila va retallar l'impresentable Pla Parcial fins aleshores vigent, després de les mobilitzacions dels veïns, que veïen com es feien pisos contínuament, però no els escassos equipaments i zones verdes previstos. Els promotors van portar la reforma als tribunals. Quan vam arribar nosaltres, estava pendent del Suprem. Vam haver de defensar-lo allà i als carrers juntament amb els veïns (roda de premsa a Madrid inclosa) i es va aconseguir eliminar 18 torres i 11 blocs lineals, o sigui uns 2.700 habitatges. Ara, un parc, fet en un mandat posterior, ocupa aquell lloc.

Jocs Olímpics. La candidatura olímpica s'anava concretant i van caldre molts esforços i molta coordinació amb altres ajuntaments de l'entorn de Barcelona per fer que els Jocs fossin un element transformador dels nostres barris, també dels barris de Barcelona; i no quedessin solament en poliesportius, piscines i infraestructures per a la família olímpica. Per exemple, per a la nostra ciutat es va aconseguir el Poliesportiu de l'Hospitalet Nord, que va comportar la supressió progressiva de moltes línies d'alta tensió, i el camp de beisbol, ara de futbol, al costat de Bellvitge, o que la ronda de Dalt fos un vial útil per als veïns i no una barrera entre barris. En aquest aspecte va ser cabdal la representació del consistori en la Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB).

Bòbila de Pubilla Casas. La crònica necessitat d'equipaments al barri es va poder reduir amb la compra parcial del projecte anteriorment aprovat per a aquest solar estratègic. El promotor podria construir i explotar la planta baixa i els aparcaments, i venia a l'Ajuntament, en eterna situació de dèficit econòmic, el dret a construir a sobre de la resta de l'edifici (deixant preparades les càrregues corresponents en els fonaments). L'Associació de Veïns no va estar d'acord amb aquesta solució parcial i

Figura 19. Rètol reivindicatiu a l'entrada d'un edifici en suport als treballadors d'Olarra S.A., signat pel MCC (Moviment Comunista de Catalunya). Font: AMHLAF0004955. Esteve Lucerón Navarro (1981)

va mantenir les protestes. Les plantes municipals es van fer en un mandat posterior al nostre i ara acullen el Centre Cultural del barri.

Un Pla d'urgència contra l'atur. Tot això es va anar desenvolupant en el marc d'una gravíssima crisi econòmica (figura 19). Afectava els pressupostos municipals i, cosa molt més greu, moltes empreses locals i molts veïns. Una solució parcial a l'atur creixent va arribar amb els diners aportats de forma urgent pel Govern Central per a fer de manera ràpida petites obres que requerissin pocs tràmits i molta mà d'obra. Gràcies a això es van habilitar a la ciutat les gairebé primeres zones de vianants.

El Club Infantil de Bellvitge. L'entitat va decidir fer un nou edifici per a les seves activitats, però els veïns del bloc del solar del darrere s'hi van oposar, al·legant que no els hi tocaria mai el sol. El conflicte va acabar quan els tècnics municipals van demostrar que fins i tot un 21 de gener, que és el dia en què l'ombra d'un edifici és més llarga, arribaria el sol a qualsevol pis durant almenys una hora al dia, que és el que prescriu la normativa. I així ha estat. No sembla que els blocs de Cosme Toda, a Sant Josep, sortissin avui gaire afavorits d'una anàlisi similar.

Els semisoterranis de Bellvitge. La zona era històricament inundable i el clavegueram que s'hi va fer manifestament insuficient (figura 20). Malgrat això, en alguns blocs es van fer semisoterranis que l'Administració va permetre vendre com a pisos habitables. Naturalment s'inundaven amb qualsevol xàfec una mica superior al nor-

Figura 20. Solar de Bellvitge inundat, després d'una riuada i al fons els primers blocs de pisos del barri. Font: AMHLAF0003324. Rafael Zuriguel (1971)

mal. Els dies que amenaçava ploure amb força, els veïns dormien amb un peu fora del llit i tocant amb ell a terra, per tenir temps de fugir amb els seus, si calia. Sovint calia, i l'aigua arribava fins a mig metre d'alçada o més, fent malbé tot el que quedava per sota del seu nivell. El nou Ajuntament va pagar part del cost de pisos "normals" per allotjar-hi els afectats i l'empresa (Inmobiliaria Ciudad Condal) els va recol·locar en uns de nous.

Granvia i Santa Eulàlia: barraques camuflades. Els polígons Pedrosa i Granvia Sud (Can Pi i la Bomba), a una banda, i una part de Santa Eulàlia, a l'altra, estaven plens de barraques i d'escombriaires, ferrovellers i drapaires (figura 21). La majoria de la propietat del polígon Pedrosa era de l'Estat, que es va limitar a fer una tanca d'uralita de 200 metres lineals perquè des dels cotxes que venien de l'aeroport per la Granvia no es veiessin les barraques i no es donés mala imatge de la "Ciudad de Ferias y Congresos". El setembre de 1974 els veïns, farts de promeses, van arrencar-ne una bona part, però la seva situació no va millorar sensiblement. Quan el Govern Central va traspassar el polígon a la Generalitat, aquesta, en col·laboració amb l'Ajuntament de 1979, va iniciar la neteja de la zona previ reallotjament de les persones que hi vivien. Ara, allà, hi ha pavellons de Fira de Barcelona (la Generalitat preveia posar-hi TV3, però al final ho va fer a Sant Joan Despí). Al costat, ja al Granvia Sud, hi ha centres comercials, com Gran Via 2 i Ikea, en parcel·les previstes per a aprofitament privat.

Vam fer curt amb el canvi de noms. Per higiene democràtica havia de ser una de les primeres mesures del nou consistori. I el primer nom a caure, el de l'exalcalde

Figura 21. Família d'escombriaires amb cabassos, al carrer de la Igualtat, 46, de Santa Eulàlia, i al seu darrere uns porcs menjant deixalles. Font: AMHL 901-089 AF 0003239. Autor desconegut

ultra Matías de España Muntadas. Es va aprofitar també per catalanitzar les plaques, i ens vam trobar en un atzucac curiós: teníem un carrer Roselles i un carrer Amapolas. El nostre canvi de noms, però, va quedar curt. Ens vam deixar alguns noms poc presentables. Per exemple, el de Baldomero Espartero, que va bombardejar Barcelona (1842 i 1843) amb l'artilleria de Montjuïc, per a reprimir sengles bullangues de les que sovint esclataven a la ciutat. Aquest general tenia carrers per a molts dels seus títols. A Barcelona, Duque de la Victoria, i a l'Hospitalet, Príncipe de Vergara. Barcelona va deixar el seu, simplement, com carrer del Duc; però a l'Hospitalet no s'ha fet res, ni nosaltres ni els que han vingut darrere. Per justícia històrica, jo el batejaria "1 d'octubre de 2017" (encara que ja hi hagi *in pectore* un parc amb aquest nom) o fer com a Barcelona: carrer del Príncep.

Ara aquí encara tenim un carrer homenatjant un alcalde de l'època de la dictadura de Primo de Rivera (Tomás Giménez, 1923-1930) i un altre de la del general Franco (Ramon Solanich, 1956-1962). Els alcaldes Capdevila i Perelló també van servir una dictadura i foren nomenats a dit, però eren molt més demòcrates que els altres dos. Ningú ha plantejat posar sengles carrers a nom seu. Seria un debat interessant.

Pla del Patrimoni: el nostre, insuficient, però després escapçat. Era urgent i es va fer massa de pressa. Tot i que aleshores ens vam deixar força peces al teler,

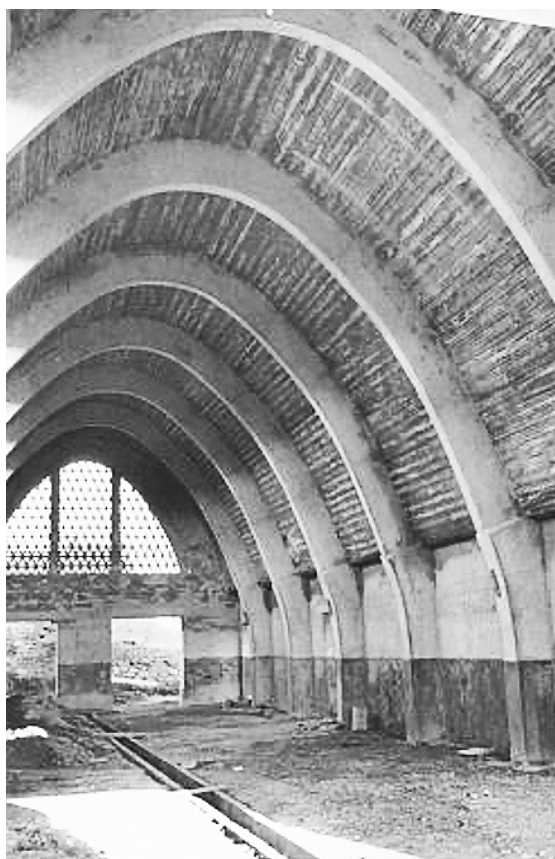

Figura 22. Interior de la nau de l'Escorxador municipal durant la seva construcció (1957): edifici primer catalogat, després descatalogat i finalment enderrocat. Font: AMHL 101 AF 0004316. Company, fotògraf

en aquests 40 anys s'ha eliminat la protecció de molts elements (figura 22). El nostre Pla tenia 178 fitxes. En la versió de 2001 es va baixar a 149. Ara en són sols 110. Des de 1983 s'han succeït les comissions, els informes i els estudis. L'abril de 2023, i a tocar d'eleccions, el Ple va aprovar donar una empenta als treballs previs per aprovar-ne un de nou.

7. RELACIONS OBERTES. REUNIONS, REUNIONS, REUNIONS...

Intentar canviar la ciutat comportava reunió darrere reunió en un carrusel esgotador que feia envejar el "culo di ferro" que es deia que tenia Enrico Berlinguer. Amb els companys de consistori, amb veïns particulars, amb entitats, associacions i grups

significatius... De portes endins era el més semblant a una muntanya russa, perquè el govern de coalició PSC-PSUC va tenir de tot: des de grans acords, fins a conflictes interns sovint paralitzadors, a vegades difícils d'entendre fins i tot per als que estàvem dins. Explicuem doncs alguns casos amb un cert detall.

7.1 De portes endins: una de freda i una de calenta.

PSC versus PSUC. Ja abans de la presa de possessió del nou consistori, les relacions entre els futurs socis de govern, PSC i PSUC, van ser complicades. Hi influïa naturalment la competència pel mateix espai electoral, però també la manca de flexibilitat i de cultura política i les gelosies d'uns i altres. La nit abans de la constitució del nou Ajuntament, el pacte va quedar en suspens unes hores pel desacord sobre si, a la vista del resultat de les urnes (12 a 11), el PSC havia de presidir 4 regidories de districte i el PSUC 2, o bé 3 i 3. Al final van ser 3 i 3, però la tensió es va reflectir en el solemne acte de presa de possessió del dia següent, malgrat que tothom procurés fer bona cara. La primera conseqüència d'aquesta desconfiança mútua va ser que, en cadascuna de les regidories, si el titular era del PSC tenia un segon del PSUC, i en algun cas també un tercer de CiU. I a l'inrevés. Aquesta fórmula va ser font de conflictes i, sobretot, de pèrdues de temps i d'esforços.

Per exemple, a les poques setmanes de la presa de possessió, calia anar a Madrid per negociar la redefinició dels diners apartats al *Banco de Crédito Local* per l'alcalde Capdevila. La pugna entre sectors del PSC i la desconfiança entre PSC i PSUC van comportar que es nomenés una delegació multitudinària de polítics i tècnics per anar-hi. El president de l'entitat va quedar astorat veient aquella gentada. L'alcalde va explicar què volíem i per què, i el president del banc va contestar que s'ho miraria amb "carinyo". Poc més de cinc minuts, i tots al bell mig del Paseo de la Castellana.

Al llarg dels quatre anys hi va haver sovint discussions i marramaus aferrissats sobre la gestió municipal, no només per la taxa d'escombraries. Inclús un parell de vegades, com a conseqüència d'aquestes tensions, l'alcalde Pujana va estar a punt de firmar el decret que enviava el PSUC a l'oposició. A l'últim minut tothom cedia una mica, però la mala maror continuava sota la taula (figura 23).

En el si del PSC. El 1979, el Partit Socialista estava immers a Catalunya en la pugna entre militants exPSC-Congrés i exPSOE, que es reproduïa, amb matisos, a l'Hospitalet (figura 24). L'alcalde Pujana (PSOE) sospitava que companys seus de partit conspiraven en contra seu i va aconseguir que alguns presumptes rivals o pleguessin o fossin mig marginats. Al final, però, qui el va fer fora, en un mandat posterior, i en el marc de l'escàndol de les Oficines de Recaptació de la Diputació, va ser un altre militant, també exPSOE i que anys més tard reapareixeria com a company de viatge de Ciudadanos. Aquest conflicte intern també va enterbolir les relacions amb el PSUC i CiU durant bona part del nostre mandat.

Figura 23. Joan Saura (portaveu del PSUC el 1979) i Juan Ignacio Pujana (aleshores alcalde, del PSC), el 2019, en un debat per evocar els 40 anys del primer Ajuntament democràtic de l'Hospitalet. Font: El Tot l'Hospitalet. 29-06-2019

En el si del PSUC. En aquest partit la pugna era entre els anomenats "prosoviètics" i "eurocomunistes". En el grup municipal comunista n'hi havia d'ambdues tendències (figura 25). Al final (1981), la direcció del partit va expulsar els primers i va exigir la dimissió dels seus quatre regidors. Tots ho van fer, malgrat l'ambient molt crispat que va resseguir tota la crisi. Això, lògicament, va repercutir en el funcionament municipal i, com que no va afectar el pacte amb el PSC, va obligar a redistribuir les competències entre molts dels que ens vam quedar i els nous que van entrar. Tot plegat va ser una de les principals causes de l'ensorrament del PSUC en les eleccions municipals de 1983, en què passà d'onze a tres regidors.

Amb CiU. El Pacte de Progrés els donava la responsabilitat sobre els mercats municipals i el cementiri, en el marc de la Regidoria d'Urbanisme i Serveis. Els problemes van ser mínims.

Amb Centristes de Catalunya-UCD. Relacions correctes, tenint en compte, però, que eren els dos únics membres de l'oposició (d'un total de 27).

7.2. De portes enfora: una mica de tot.

Amb el teixit associatiu, tant de la ciutat com de fora, també hi va haver una mica de tot.

Les associacions de veïns. Les relacions van ser gairebé sempre correctes, excepte en el cas de la de Pubilla Casas, disconforme amb la solució donada al cas de la Bòbila (explicat més amunt). Però cal tenir en compte que molt aviat va començar la crisi d'aquestes entitats que, per cert, encara continua.

Figura 24. Regidors del PSC, en primer terme, el dia de la constitució del primer Ajuntament democràtic. Font: AMHLAF0023531. Autor desconegut (1979)

La Unió de Botiguers. Mai hi va haver cap problema important, inclús les relacions van arribar a ser cordials després del conflicte de l'Hiper Bellvitge (que s'explica més endavant).

Sindicats i associacions d'aturats. Va ser força complicat, però cal tenir en compte la més que difícil situació econòmica que patia una part molt significativa dels veïns de l'Hospitalet. Les associacions volien que es donés als seus membres facilitats per muntar una cooperativa de consum (al carrer de Batllori) i preferència en les contractacions per al Pla Urgent d'Ocupació o per a les noves places de la brigada municipal. "Tenim més dret els que lluitem que els que es queden a casa esperant que els truqui l'INEM", deien.

Sovint les exigències d'aquests aturats xocaven frontalment amb la legislació. Un d'ells va estar mesos acampat davant l'Ajuntament, dia i nit, reclamant una feina i interpel·lant a crits no gaire educats els regidors quan sortien de l'edifici. La ruptura del PSUC va propiciar que algun sector de CC.OO. s'afegís a la pressió incessant al consistori, arribant a "segrestar" el regidor d'Indústria unes hores al seu despatx (d'una forma raonablement respectuosa, però) una vigília de Reis.

Els empresaris. Les seves associacions van donar pocs senyals de vida durant el mandat i les relacions van ser correctes. Per exemple, l'Ajuntament del 79 va aconseguir posar d'acord els instal·lats al polígon de la carretera de Mig per urbanitzar-lo, malgrat que molts d'ells patien les conseqüències de la crisi econòmica.

Figura 25. Regidors del PSUC, en primer terme, el dia de la constitució del primer Ajuntament democràtic. Font: AMHLAF0023532, autor desconegut (1979)

Una excepció curiosa: va costar força convèncer el Gremi de Forners que era totalment il·legal que l'Ajuntament impedís entrar al terme municipal pa elaborat en altres localitats, encara que fossin properes, com ells pretenien.

Les relacions amb els empresaris particulars van ser també gairebé sempre correctes. Però cal esmentar algun cas especial. El propietari d'un taller del carrer de Leonardo de Vinci (Sant Josep) no feia cas de les queixes del veïns ni dels requeriments municipals pel soroll. Al final, se li va precintat al local, però va trencar el precinte i va continuar treballant com si res. Se'l va denunciar per "desacato" i aleshores va entrar en raó.

Un altre va transformar tot un edifici industrial desocupat d'unes quantes plantes a la carretera del Mig per posar-hi un anomenat Hiper Bellvitge, aprofitant que sols un carrer el separava del barri. La Unió de Botiguers va posar el crit al cel i Indústria i la Guàrdia Urbana el van advertir formalment que no solament no havia demanat els permisos corresponents, sinó que la normativa vigent no permetia donar-los-hi. No en va fer cas i va anunciar solemnement l'obertura del centre amb cartells per tot Bellvitge on prometia preus baratíssims.

El dia de la inauguració es van congrega a les portes uns quants veïns i uns quants musculosos desconeguts. Va arribar-hi la Guàrdia Urbana amb l'ordre de precinte i l'ambient era cada cop més tens. Finalment va venir la Policia Nacional i el comandament de la força pública va dir, quadrant-se i en veu molt alta, al regidor d'Indústria (també present), que "cargaremos cuando usted nos lo mande". No va caldre res més. El promotor va plegar veles i va renunciar a obrir les portes. El regidor (comu-

nista) explicava després a tothom que aquell dia havia tingut una experiència amb la Policia Nacional molt diferent de com estava acostumat.

Sols cal afegir-hi els dos o tres casos (no més) en què un promotor insinuava, de manera velada però clarament, que podia arribar a ser molt agraït si el regidor de torn es mirava amb un "carinyo especial" el seu projecte. Un fins i tot va denunciar al d'Urbanisme per coaccions després que aquest no cedís. La denúncia no va tenir conseqüències. Un altre, que es creia més llest, va fer córrer que havia regalat una rulot al regidor d'Indústria, ves a saber a canvi de què. Però ningú mai va veure-la per poder confirmar-ho.

L'Església. Òbviament no es va posar cap entrebanc que el Bisbat construís sengles parròquies als solaris per a elles reservats en el Pla Parcial de Bellvitge.

Col·legis professionals. La pressió democratitzadora del carrer en aquell període va entrar també als col·legis professionals. Els diversos informes del d'Enginyers Industrials van ser fonamentals per quantificar sorolls i fums i les deficiències que hi havia a La Farga. I el del d'Arquitectes per vestir jurídicament encara més el "Ni un bloc més", especialment per reconduir les promocions d'habitatges que tenien drets gràcies a la transitòria 7, i per defensar al Tribunal Suprem el nou Pla Parcial de Bellvitge.

L'estament militar. L'any 1979 a l'Hospitalet hi havia dues casernes militars: la Remunta –de cavalleria, al Centre– i Lepant, tocant a Santa Eulàlia i gairebé inoperativa, però estratègicament situada a l'entrada de Barcelona.

El dia del cop d'estat (23 de febrer de 1981), irresponsablement, els regidors ens reunim a l'alcaldia per seguir les notícies. Sembla que algú està traslladant a lloc segur arxius de partits i sindicats. Tothom està molt preocupat, però a ningú se li acut amagar-se, per defensar-nos a nosaltres mateixos i els nostres representats, en cas d'un retorn a la dictadura explícita. Via Guàrdia Urbana es procura saber si hi ha moviment a la Remunta, tot i que els seus soldats, dedicats a la cria de cavalls militars, no semblaven gaire adequats per donar cops d'Estat. El final és sabut. Però és obvi que els regidors d'aleshores no vam estar a l'alçada.

Cadascuna de les dues casernes té la seva anècdota significativa.

El 25 de juliol (Sant Jaume, patró de la cavalleria) de l'any 1979, a la Remunta, els comandaments van convidar els flamants regidors electes a la seva festa de celebració. Alguns hi van anar molt satisfets i altres poc convençuts. Molt pocs s'hi van negar. Tothom es va comportar.

Cap a 1981, un funcionari ens va alertar que un informe tècnic (mantingut en secret) advertia que dins de la caserna de Lepant hi havia un polvorí, i que s'ignorava quant i quin tipus de material militar s'hi guardava. Aconsellava també que, fins a aclarir-ho,

no es permetés l'ocupació dels blocs veïns (Gran Via Centre) gairebé acabats. El consistori va quedar paralitzat (i acovardit) i va demanar discretament concrecions a l'autoritat militar, que es va negar en rodó a donar-les. Un regidor va tenir aleshores la felicitat de comentar el cas en un Ple Municipal i l'afer va sortir a la premsa. Al final, es va donar la llicència en base a un document absolutament ambigu de Capitania General. Val a dir que mai va passar res, i ara els veïns hi són, però la caserna no.

8. UN BALANÇ POSITIU PERÒ TAMBÉ AMB OMBRES

El balanç del mandat 1979-1983 a nivell global crec que va ser força positiu, però amb llums i ombres. Es va aconseguir redreçar parcialment la situació heretada, caòtica i allunyada dels interessos del veïns, però també i sobretot es va posar en pràctica un model de ciutat absolutament oposat al que s'arrossegava des del 1939. Segur, però, que hauríem pogut arribar molt més lluny si no hagués estat pels personalismes, sovint per la manca de cultura democràtica en el col·lectiu de regidors, les misèries personals, la inexperiència de tots nosaltres en el funcionament de l'administració i les pugnes –entre si i en el si– dels partits d'esquerra.

9. QUARANTA ANYS DESPRÉS: QUÈ QUEDA D'AQUELL MODEL DE CIUTAT

Entre 1979 i 1983 vam assentar les bases d'una ciutat més amable, però cal preguntar-se què queda de tot aquell esforç passats 40 anys, i si el model de ciutat amb què es treballa avui és el mateix que aleshores. Al meu entendre, el PSC ha acabat engolit pels poders fàctics. Per exemple, autoritzant projectes especulatius com els de Cosme Toda –objecte de denúncies per densificació– i el Biopol-Gran Via –anul·lat ja una vegada pels tribunals–, retallant el Pla del Patrimoni, i promovent la redacció d'un nou Pla Comarcal que, si acaba aprovat, segons l'oposició, permetrà construir fins a 200.000 pisos nous a l'Hospitalet i el Baix Llobregat, entre ara i el 2050.

I també crec que ha renunciat a la voluntat de transformació de la ciutat en favor del veïns que, amb les seves coses bones i dolentes, vam tenir aquells quatre anys.

Continuem tenint alguns dels barris més densos d'Europa, i l'administració municipal, en lloc de dissenyar un pla d'urgència per a fer noves zones verdes i equipaments, ha cedit a empreses privades la gestió d'edificis de propietat municipal que el PGM destina a serveis públics, com els antics Jutjats del carrer dels Alps (ara, Josep Tarradellas) o les fàbriques Albert Germans i Godó i Trias, o l'antiga seu de Correus. Alguna d'aquestes cessions per separat potser es poden valorar de forma positiva, però vistes en conjunt són a l'antitesi del model de ciutat que teníem el 1979.

El soterrament de les vies de RENFE ha esdevingut una promesa que apareix cada quatre anys quan venen eleccions i després s'oblida, inclús si a Madrid governa el PSOE.

No és una anècdota menor que l'Ajuntament de 2019 tanqués la biblioteca pública de Santa Eulàlia, substituint-la per una paradeta del mercat municipal on es poden demanar llibres (sic). És palesa el 2023 la manca de polítiques de promoció d'habitatge social i de rehabilitació. I en la seva absència creix la gentrificació, fomentada també per la màniga ampla en la transformació en pisos turístics d'habitatges, generalment de renda baixa i amb veïns de la tercera edat. Això passa especialment a Collblanc, ja que està massa a la vora de Barcelona (Sants i el Camp Nou) i massa lluny de la plaça de l'Ajuntament, com sembla que va dir el poeta.

A l'actual Ajuntament de l'Hospitalet li passa una cosa semblant. Sembla massa lluny de Déu –les necessitats dels veïns– i massa a la vora de les dels voltors.